

SARS E IKEMISEDITSE HO SEBELETSA MAAFRIKABORWA

1 Mmesa 2025 — Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di motlotlo ho tsebisa diphetho tse ntle tsa mantlha tsa pokello ya lekgetho tsa selemo sa ditjhelete sa 2024/25. Phihlello ena e etsahala ho na natswe tikoloho e thata ya tsa ikonomi.

SARS ke motheo wa demokrasi ya rona eo re e ratang. Haesale ho ba e thehwe, SARS e se e bokelletse tjhelete e fetang R23.3 trillion ho thusa ho aha mmuso o nang le bokgoni le o tlang ho sebeletsa baahi bohle ba ona. Katleho ena e amana haholo le taolo ya lekgetho e sebetsang ka ho phethahala le ho phethahatsweng ha thomo ya yona ya molao ya ho bokella lekgetho lohle le kolotuwang mokotla wa naha, ho kgothaletsa ntlafalo ya boikobelo mmoho le ho bebofatsa kgwebisano e molaong. Jwalo ka mokgatlo, sohle seo re se etsang, se mabapi le tshusumetso e tlang diphetoho maphelong a batho ba rona, mme seo re se bitsa "Tshebetso e intshang Sehlabelo". Re tseleng ya ho ba le SARS e BOHLALE, ya sekwalekwale eo botshepehi ba yona bo sa belaelweng, le e tlang ho hlomphelele le ho tlotlwa ke bohle jwalokaha sena se fuperwe ka hara Ponelepele ya rona ya 2025-2030.

Mafelong a Tihakubele 2025, SARS e bokelletse bokaalo ba rekoto bo sokang bo na le dikgulo ba R2.303 trillion, e leng kgolo ya selemo le selemo ya 6.9% papisong le GDP e nnyane e akantsweng ya 5.4% (2024/2025).. Dinakong tsena tsa tikoloho e thata ya tsa ikonomi, SARS e buseditse balefalekgetho tjhelete e kana ka R447.7 billion, e leng bokaalo bo hodimodimo ba dipusetso (papisong le R413.9 billion ya ngwahola), mme sena ke kgolo ya 8.2%. Sena se tlisa bokaalo bohle bo bokelletsweng ka mora dikgulo ho R1.855 trillion, mme sena ke tjhelete e ka bang R8.8 billion e leng e hodingwana ho feta kakanyo e lekotsweng botjha, mme ke tjhelete e kana ka R114.0 billion e fetang ya ngwahola ya R 1.741 trillion.

“Ke kgotsofaditswe ke R447.7 billion e kgutletseng matsohong a balefalekgetho mme sena se loketse ikonomi”, ho rialo Khomishenara Kieswetter. “Le ha ho le jwalo, ke ntse ke tshwenyehile haholo ke kotsi e dulang e le teng ya boqhekanyetsi ba dipusetso mmoho le tshebediso e mpe ya mokgwatshebetso ona”. Ho hlakisa bothata bona, nakong ena ena ya tekolo, SARS e kgonne ho thibela phallo e sa dumellehang ya dipusetso ya tjhelete e kana ka R146.7 billion ya dipusetso tse sa dumellehang.

Dipokello tsena tsa sethatho tsa lekgetho di bontsha kgolo e matla ya 24.8% ya lekgetho, mme sena se bontsha tshebetso e ntle ya ditjhelete ka naha mmoho le tshebetso e ntle ya pokello ya lekgetho. Hodima moo, reshiyo ya mahlahlaha a lekgetho bakeng sa selemo sa lekgetho sa 2024/25 e ne e akanyetswa ho 1.20, mme sena se supa pokello e matla ya lekgetho papisong le kgolo ya ikonomi. Reshiyo ena ya mahlahlaha a lekgetho e toboketsa bokgoni ba mmuso ba hlophisa mawala a ona a pokello ya lekgetho ka tsela e phethahetseng ho bapa le tikoloho ya ikonomi, mme seo se nnetefatse botsitso ba ditjhelete le kgolo.

Selemong sa ditjhelete sa 2024/25, tshebetso ya makgetho a bohlokwa e bile sesupo sa bohlokwa sa botsitso ba ikonomi nakong eo Afrika Borwa e ntseng e tswela pele ho emelana le botshopodi ba ho iphumana hape ka mora sewa. Ho bile le ho sutha ho bonahalang ha melatswana ya pokello ya lekgetho, yona e ne e susumetswa ke motswako wa tse etsahalang mebarakeng, ditlwaelo tsa kgwebisano mmoho le boitshwaro ba baji. Sena se bakile hore ho be le phetoho tjhebehong ya matshwao a mang a bohlokwa ho bileng le kabelo hodima tshebetso ya pokello ya lekgetho. Mohlala, ho ne ho lebelletswe bonnyane ba kgolo ya GDP ya 5.7% ka nako ya Tekanyetso ya 2024 mme yona e ile ya hlophiswa botjha ho ba 6.1% mahareng a 2024/25. Tekanyetsong ya 2025, tjhebeho e ile ya fokoletswa ho 5.4%. Kgolo ya tse ding tsa disupi, tse kang sekoloto sa meputso, ditshenyehelo tsa ho qetela tsa malapa, dithomello kahare ho naha le kante ho naha ho ne ho lebelletswe hore di putlame hara selemo, ha ka lehlakoreng le leng masalla a sekolokoto sa tshebetso a ile a ntlafala.

Afrika Borwa e bontshitse ho iphumana hape ho sa lekaneng hwa ikonomi, ho bile le tswelopele e ntle mmoho le ho mamellana le mathata. Lapatlelo la tsa Ditjhelete, makala a *Wholesale* le Kaho a bile le dikuno tse matla, ka kabelo ya kgolo ya selemo le selemo ya 6.1% dipokellong tsa lekgetho (2024/25) le 4.4% ya GDP (2025). Ka tlase mona ke tshebetso ya makgetho a fapaneng.

Lekgetho la Lekenno la motho ka bomong (PIT) ka mora ditloso ho akareditswe le Tswala

Net PIT (ho akareditswe le tswala) ho ne ho akantswe hore e tla ba le kgolo ya 13.8% Tekanyetsong ya 2024, 12.3% ka MTBPS, 12.9% Tekanyetsong ya 2025. **Net PIT** e hodile ka R81.8 billion (12.6%) mme sena se ka nna sa amahanngwa le kgolo e ka hodimo ho infleishene mapatlelong a Ditjhelete le Baahi ka lebaka la Lefa ho ya ka Moputso (PAYE), mmoho le dikuno tse tswang Pitsapeding ya Peho ya Meja Fatshe. Ditaello tsa Pitsapedi e bile tsa boleng ba R12.9 billion selemong sena ho fihlela jwale, papisong le kakanyo e neng e lepilwe ya R5.0 billion e leng (R7.9 billion ho feta). Ho feta moo, ho bile le ntlafalo e bonahalang boikobelong ba tefo ya lekgetho la Lefa ho ya ka Moputso (PAYE), jwalokaha ho bonahetse Indekseng ya Boikobelo ka Boithaopo, e nyolohileng ka phesente ya 0.38 papisong le ya ngwahola ya 75.10% ho isa ho 75.48%. Nyoloho ena ya mekutu ya boikobelo e bopa boitshwaro ba molefalekgetho.

Lekgetho la Lekenno la Kgwebo (CIT) ka mora ditloso ho akareditswe le Tswala

Boinahanelo bakeng sa **Net CIT** (ho akareditswe le tswala) e ne e le -3.3% Tekanyetsong ya 2024, 0.4% ka MTBPS, le 1.1% Tekanyetsong ya 2025. **Net CIT** e hodile ka R6.5 billion (2.1%) e kgannwa ke dipokello tsa lekgetho tsa CIT tsa Nakwana tsa R323.3 billion, tseo e neng e le R10.5 billion (3.3%) e leng se hodingwana le ya ngwahola, mme e fetile kakanyo ya Tekanyetso ya 2025 ka (R4.3 billion, 1.4%). Kgolo haholoholo e bile lekaleng la tsa Ditjhelete, le ileng la fuwa mahlahlaha ke diphaello tse ntlafetseng, ha ka lehlakoreng le leng lekala la tsa Merafo le ntse le tswela pele ho

honyela. Indekse ya Boikobelo ka Boithaopo ya CIT, e nyolohile ka phesente ya 3.2 ho tswa ho ya ngwahola ya 48.43% ho isa ho 51.66%, moo ho bileng le ntlafalo e bonahalang ho tse mabapi le boikobelo ba ho faela.

Lekgetho la Boleng bo ekeditsweng (VAT) ka mora ditloso

Net VAT e bileng le kabelo ya 24.7% ya paloyohle ya dipokello, e hodile ka R10.5 billion (2.3%).

Boinahanelo bakeng sa **dipusetso tsa VAT** e ne e le kgolo ya 7.6% Tekanyetsong ya 2024, 6.7% ka MTBPS, 7.2% Tekanyetsong ya 2025. Mafelong a Tlhakubele 2025, **Dipusetso tsa VAT** e bile bokaalo ba R365.8 billion mme tsena di ntshitswe ka kgolo ya selemo le selemo ya R22.5 billion (6.6%). Makala a ka hodimodimo a mararo a fumaneng dipusetso e bile a Merafo (haholo ka lebaka la ditshenyehelo tse hodingwana tsa diromelwantle le tsa lehae), Ditjhelete, le Bohlalasi. Disupi tsa sethatho di bontsha hore mekutu ya SARS e thibetse ho dutla ha mokotla wa tjhelete e kana ka R74.0 billion (R60.7 billion e thibetswe ka 2023/24), sena ke lebaka la diphuputso tsa bonokwane ba maqulwana, oditi ya diphuputso mmoho le dinnetefatso tsa lekgetho.

Paloyohle ya dipusetso tsa VAT selemong sena ke R365.5 billion, mme sena e ka ba 4.9% ya GDP. Ho a thabisa ho bona hore dipusetso tsohle tsa R127.4 billion di ne di tobile dikgwebo tse nnyane, tse mahareng le tse kgolo (SMME), tseo e leng tsa bohlokwa tse kgannang ho thehwa ha mesebetsi.

Boinahanelo bakeng sa **VAT ya Lehae** e ne e le kgolo ya 6.4% Tekanyetsong ya 2024, 7.1% ka MTBPS, le 7.3% Tekanyetsong ya 2025. Dipokello tsa VAT ya Lehae e bile bokaalo ba R562.1 billion, yona e hodile ka R36.6 billion (7.0%). Ho tsona, R271.0 billion (48.2%) ya VAT ya Lehae e lefilwe ke barekisi ba baholo ba kgwebo, mme R292.1 billion (51.8%) ke barekisi "bao e seng ba baholo", bao haholoholo ba tswang lekaleng la tsa Ditjhelete. Kgolo ena e ka nna ya amahanngwa le dintlha tse akaretsang tjhebeho e ntlafetseng ka baji, dikgahla tse tlase tsa tswala, infleishene e behilweng leihlo, mmoho le dikgulo tsa penshene, tseo kaofela ha tsona di ntlafaditseng mejo kotareng ya ho qetela ya 2024. Ho feta moo, ke tjhelete ya tlatsetso ya R9.8 billion e bokellestsweng e le kontane ho tswa mekutung ya SARS ya Boikobelo ba Lekgetho. Indekse ya Boikobelo ka Boithaopo ya VAT, e nyolohile ka phesente ya 1.8 ho tswa ho ya ngwahola ya 63.78% ho isa ho 65.58%, mme sena se bontsha hore ho bile le ntlafalo ditlwaelong tsa boikobelo tsa selemo.

*Boinahanelo bakeng sa bonnyane ba dithomello kahare ho naha e ne e le kgolo ya 6.0% Tekanyetsong ya 2024, 3.8% ka MTBPS ya 2024, mmoho le 1.5% Tekanyetsong ya 2025. Boinahanelo bakeng sa **thomelohare ya VAT** e ne e le kgolo ya 8.2% Tekanyetsong ya 2024, 0.7% ka MTBPS, mmoho le -0.5% Tekanyetsong ya 2025. Dithomello kahare ho naha tsa nnete di honyetse ka -3.3% ka la 31 Tlhakubele 2025, mme sena sa baka hore ho be le Vat ya Thomelohare e tlasana ho e neng e akantswe ya R2.30 billion ha e lakanngwa le kakanyo ya Tekanyetso ya 2025.*

Dipokello tsa VAT ya Thomelohare di honyetse ka lebaka la dithomello kahare ho naha tse mmalwa tsa metjhine ya motlakase mmoho le dipalangwang, dikarolo le metjhine.

SARS e kgolwa hore balefalekgetho ba a tshepahala ebile ba batla ho thuswa ho phethahatsa boitlamo ba bona. Ho phethahatsa sena, SARS e nolofaletsa le ho etsa hore dintho di be bonolo bakeng sa balefalekgetho hore ba tsebe ho etsa ditransekshene le mokgatlo ka ho fana ka tlhakisetsa le nnetefatsetso. Le ha ho le jwalo, ha balefalekgetho ba etsa ka boomo ho se natse boitlamo ba bona ba molao, SARS e tla ba thatafalletsa dintho le ho ba qosa tjehelete e ngata.

SARS e nka monyetla wa theknoloji e kang saense ya data, bohlale ba maiketsetso, le manollo ya dipalopalo ka metjhine ho lwantshana le bonokwane le ho se ikobe le boomo. Mekgwatshebetso ena e boela e netefatsa hore ha ho dipusetso tse molaong tse hanwang, ha ka lehlakoreng le leng ho ntse ho thibelwa dipusetso tse sa dumellwang le tsa bonokwane.

Matsapa a Lenaneo la SARS la Boikobelo behile ditholwana tsa R301.5 billion tsa pokello ya lekgetho la boikobelo, mme sena ke keketseho ya 15.8% ya selemo le selemo. Karolo ya pokello ena ya lekgetho ke ka lebaka la mekutu ya pokello ya tjehelete, ya bokaalo ba R154.8 billion. Matsapa a ho thibela ho dutla ha mokotla wa naha a bile le kabelo e nngwe ya R146.7 billion. Matsapa mmoho le diphetho tsa diketsahalo tsa taolo ka SARS a akareditse:

- **R94 billion** e tswang ho rarollwang ha ***dinyewe tse neng di le morao tse 3.7 million*** - tsena di ne di tsheheditse ke dimmotlolo tsa ML tse lekolang kotsi ya ho ba dikolotong
- **R103 billion** e tswang **dinnetefatsong tsa lekgetho** moo dikotsi di ileng tsa hlwauwa ka tsela ya AI (mahlale a maiketsetso) ho lekola tse ka bakang kotsi e tsheheditsweng ke Data e Kgolo, botsamaisi ba tekanyo ya lekgetho mmoho le ba boqhekanyetsi ba dipusetso ka dimmotlolo tsa ML - ka ho sebetsana le dinyewe tsa nnetefatso tsa boleng ba 1.7 million
- **R59 billion** e tswang ***dioditing tse 230 000 tsa boikobelo ba tsa lekgetho le bolaodi ba meedi***
- **R30 billion** e tswang **bonokwaneng bo hlophisitsweng** - ka ho etsa **diphuputso tse 198 tse tshopodi** (tsena di akaretse ***dinyewe tse 165 tsa tse seng molaong, le tse 33 tsa Kgapo ya Mmuso***)
- **R15 billion** ho tswa mosebetsing wa kakaretso o mabapi le boikobelo - e bakilweng ***ke ho latella dinyewe tse 870 000***
- **20 million ya dipuisano tse tshebeletso** makaleng a rona, ka mohala kapa ka tsela ya marangrang a rona a dijithale a thusang balefalekgetho le bahwebi ho ikobela tefo ya lekgetho.

Ho phahama ho batsi ha pokello ya lekgetho ho ka amahanngwa le mawala a ntlafaditsweng mmoho le phethahatso e matla ya mehato ya boikobelo. Kgolo ya pokello ya lekgetho e bontsha tshebetso e ntle ya mekutu e tobileng ho ntlafatsa diphetho tse mabapi le tsa ditjhelete. Diphetho tse tjena di toboketsa bohlokwa ba ho tjhorisa ditshebetso tsa boikobelo hore di tsebe ho fana ka kgolo ya nako e telele le boikarabelo. Phihlello ena e babatsehang e toboketsa boitlamo ba SARS ba ho lomahanya meno ho tse mabapi le boikobelo mmoho le bokgoni ba rona ba ho kganna kgolo ya pokello ya lekgetho ka tsela ya mekutu e mawala.

Jwalokaha ho boletswe Tekanyetsong ya 2025, dipatlisiso tse ntseng di tswela pele tsa ho tjhorisa kakanyo ya sekgeo sa lekgetho sa SARS di bontsha tswelopele e kgothatsang, sena se bontsha maiteko a tsepamemng a ho ntlafatsa ponaletso ya tsa ditjhelete le tshebetso e phethahetseng. Ka 2023, ho phethelwa ha se *bitswang VAT Tax Gap Study* ebile ntlhakgolo e ileng ya ba motheo wa tsepamo ya jwale hodima boithuto ba sekgeo sa lekgetho sa CIT le PIT, boo esale bo ntse bo tswela pele haesale ho tloha ka 2024.

Letona la Ditjhelete, Enoch Godongwana, o abetse SARS tjhelete ya tlatsetso e kana ka R7.5 billion nakong ena ya MTEF. Nakong e kgutshwane ho isa ho e mahareng SARS e ikemiseditse ho sebedisa kabo ena ho ntlafatsa pokello ya yona ya tjhelete e kolotuwang, ho sala morao dikgutliso tse fetang 5 million tse morao, le ho atolosa motheo wa lekgetho. Ho ntseng ho le bohlokwa, SARS e tla tswela pele ho ntlafatsa matsapa a yona a ho sebetsana ka matla le ikonomi e seng molaong, ho hlatsuwa ha tjhelete ho tsa kgwebisano mmoho le phallo e seng molaong ya ditjhelete ho akareditswe le disakarete tse seng molaong, kgauta, tjhelete ya khripto, peho e lonya ya ditheko mmoho le pehoboleng e ka tlase hara tse ding. Ka yona nako eo, SARS e tla boela e atolosa ho ntjhafatswa ha mekgwatshebetso ya yona ya lekgetho le ya bolaodi ba meedi ka bobedi.

Ha re ntse re aha mokgatlo botjha, re lebelletse hore re be boemong boo ho bona ditransekshene tsa lekgetho di tlang ho thella feela le hore e be ntho e iketsahallang feela. Ena ke ntho e seng etsahala ho balefalekgetho ba ka bang 5 million ba unang molemo ho tswa ho *Auto Assessment* ngwahola; moo balefalekgetho ba sa kang ba hloka ho etsa letho: ka ho fumana data ya mekga ya boraro, SARS e kgonne ho hlophisa merero ya bona ya lekgetho. Le ha balefalekgetho ba ntse ba na le tokelo ya ho fana ka lesedi la tlatsetso ho SARS, mokgatlo ha wa ka wa fumana tsena, batho ba sebedisitseng *Auto Assessment* ba bile 98% le ho feta, mme ba entseng diphetoho ebile palo e ka tlase ho 1% ya balefalekgetho ba hlahlobilweng ka tsela ya othomathike. Ba neng ba lokela ho fumana dipusetso ba di fumane nakong ya dihora tse 72. Balefalekgetho ba ikgethetseng ho faela dikgutliso tsa bona ba fumane sephetho nakong ya disekonto tse hlano. Re bile re thabisitswe ke hore tshebeletso ya balefalekgetho e nyolohetse ho 5.8% ho tswa ngwahola ho ya ho fihla ho 87.13%. Ena ka nnete ke pale ya TSHEPO.

SARS e ntse tswela pele ka boiketlo mawaleng a yona a mawala a ho aha mokgwatshebetso wa lekgetho le wa bolaodi ba meedi o itshtlehileng hodima boikobelo ba tefo ya lekgetho ka boithaopi, ha ka lehlakoreng le leng e ntse e ntlafatsa bokgoni ba yona ba fokisa, ho thibela, le ho etsa hore ho se ikobele tefo ya lekgetho ka boomo e be taba e thata le e ditjeo tse hodimo. Ho tliša boikemelo le bokamoso ba naha ya rona, re tlameha ho atolosa motheo wa rona wa lekgetho le ho tswela pele ho kgothaletsa boahi bo botle ba ditjhelete, ha ka lehlakoreng le leng re ntse re ikopanya le batho, le ho sebedisa theknoloji ho phethahatsa thomo ya rona. Ha re kena selemong sa ditjhelete sa 2025/26, sepheo sa rona sa mantlha ke ho kopanya dikarolo tsohle tsa boemo ba ditjhelete ka tsela e mawala. SARS e tla tswela pele ho ntlafatsa ho sebetsa mmoho le bakgathatema ho ntlafatsa tikoloho ya tsa lekgetho ho tliša tshepo hodima mokgatlo.

Katleho ya SARS e bohlokwa hodima katleho ya mmuso kaofela ha ona. Diprojeke tse ngata ebang di ka phethahatswa, di tla theha le ho hlokomela katamelo yohle ya mmuso le ho ntlafatsa Mokgwatshebetso wa Naha wa Ditjhelete. Le ha thomo ya setheo ka seng sa mmuso e tla hlomphuwa, re sebetsa mmoho diprojekeng tse ngata tseo hara tse ding di akgang kahare, boitsebiso bo ikgethang ba dijithale bakeng sa batho le ditheo, phothale e kopanetsweng ho nnetefatsa botshepehi ba data ho latela ho fapana ha dithomo tsa mekgatlo. Re tla boela re shebana le taba ya ho qala ka tsela ya ho etsa ditefo ka tsela di-invoese tsa elektronke (e-invoicing) mmoho le tsela e tshwanang ya tefo, sena se tla fokotsa mothamo wa tjhelete ka hara mokgwatshebetso mmoho le kanale e tshwanang ya tefo ho nka sebaka sa tse sa tshwaneng. SARS, ho itshtlehilwe hodima tshehetso ya ditjhelete mmoho le tshehetso e hlokehang e eme setjaro ho nka boetapele ba mekutu ena ka ha e bohlokwa katlehong ya rona le ya mafapha a mmuso.

Ka tsela e tshwanang re boela re kgotsosfaditswe ke basebetsi ba SARS bao ka dipuisano ka tsela ya nonyomaikutlo ba bontshitseng ntlafalo e iketlileng selemo le selemo. Selemong sa 2024/2025, e eme ho 71% ho tswa ho 69% ka 2023/2024, mme e suthile ho tswa ho 61% ka 2019/2020. Sena se ahang se romela molaetsa o totobetseng wa hore selemo ka seng basebetsi ba rona ba ikemiseditse ho sebeletsa naha ya rona ka boikitlaetso le ka motlotlo.

Letona le behetse SARS kakanyo ya pokello ya lekgetho ya R2.006 trillion bakeng sa 2025/26. Sena se bontsha tshepo ya Letona ya hore SARS e na le bokgoni ba ho tobana le phephetso ena. Re ka se lobe letho ho fihlella phephetso ena.

“Nakong eo re neng re ntse re le leetong la ho fihlella tsebahatso ena e kgolohadi ya pokello ya lekgetho, ke ile ka ilpiletsa ho lelapa lohle la SARS ho sa natswe hore ba mosebetsing o bohareng kapa ke ba tshehetsang tsa tshebetso e bohareng hore ba tshehetse morero ona”, ho rialo Khomishenara Kieswetter. “Ke motlotlo hore ba ile ba arabela kopo ya ka ka matsoho a mofuthu. Ba ile ba etsa tsohle tse matleng a bona ho letsa le ho shebana le tsohle tse ka bang le seabo diphethong tsena tse babatsehang. Ka nnete ke hloka mantswe a ho leboha bomphato ba ka ka ho arabela

phephetso ena". Boikitlaetso ba bona ba ho sebeletsa Mafrikaborwa bo bonwa ke bohle.

"Ke boela ke lakatsa ho lebisa diteboho tsa ka ka bokokobetso ho Mafrikaborwa ohle, haholo balefalekgetho ba ikobelang tefo ya lekgetho mmoho le bahwebi, ka ho dula ba ikobela boitlamo ba bona ba molao. Re tla dula re sebetsa ka thata ka dinako tsohle ho etsa hore dipuisano tsa hao le SARS e be tse bonolo le tse thellang feela - ho bapa le lepetjo la rona le reng "tshebeletso e hlwahlwa ke oe e leng siyo hohang".

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za.